

**ABDULLA QODIRIY IJODIY MEROSINING TARBIYAVIY
AHAMIYATI**

Shokirova Laziza Xojiakbar qizi - *'University of Management and Future Technologies' universiteti, S 551-24 PDo 'guruhi, 1-kurs talabasi*

Annotatsiya: *Abdulla Qodiriy ijodi o'zbek adabiyotida milliy ong, vatanparvarlik, jamiyat va adolat tushunchalarini chuqur yoritgan asarlar bilan ajralib turadi. Yozuvchi o'z davridagi ijtimoiy tengsizlik, poraxo'rlik, adolatsizlik va mustamlakachilik ta'sirini tasvirlash orqali xalqni o'zligini anglashga undaydi. Ushbu maqolada Qodiriyning asarlarida milliy ong va vatanparvarlik tarbiyasi, jamiyat va adolat masalalari qanday aks etgani tahlil qilinadi. Shuningdek, yozuvchining adolat va haqiqatni targ'ib qiluvchi qahramonlari orqali bugungi jamiyat uchun qimmatli saboqlar chiqariladi.*

Kalit so'zlar: *Abdulla Qodiriy, milliy ong, vatanparvarlik, adolat, jamiyat, adolatsizlik, poraxo'rlik, haqiqat, ijtimoiy tengsizlik, tarixiy xotira.*

Kirish

O'zbek adabiyotining yirik namoyandalaridan biri Abdulla Qodiriy nafaqat o'z davrining yetuk yozuvchisi, balki millatning ma'naviy yetakchisi ham edi. Uning ijodi xalqning madaniy va ma'naviy yuksalishiga katta hissa qo'shgan. Ayniqsa, "O'tkan kunlar" va "Mehrobdan chayon" kabi romanlari milliy tafakkur va tarbiya manbai sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqolada Abdulla Qodiriyning asarlaridagi tarbiyaviy jihatlar, ularning yosh avlodga ta'siri va bugungi kundagi dolzarbligi tahlil qilinadi.

Abdulla Qodiriy o'z asarlarida milliy ong va vatanparvarlikni shakllantirishga alohida e'tibor qaratgan. Uning asarlari nafaqat o'zbek xalqi tarixini yoritadi, balki milliy qadriyatlarni anglash, xalq manfaatlarini himoya qilish va vatanparvarlik ruhini kuchaytirish kabi g'oyalarga boy. Xususan, yozuvchi o'z qahramonlari orqali millat taqdiri, mustaqillik, vatanparvarlik va milliy g'urur kabi tushunchalarni keng ochib bergan.

Vatanparvarlik ruhi va tarixiy xotira

"O'tkan kunlar" romanida asosiy e'tibor milliy ong va vatanparvarlikka qaratilgan. Romanning bosh qahramoni Otabek o'z yurti uchun qayg'uradigan, milliy manfaatlarni o'z hayotidan ustun qo'yadigan inson sifatida gavdalanadi. U jamiyatdagi adolatsizlik, johillik va chet ellik hukmronlarning ta'siriga qarshi kurashadi. Bu esa yosh avlodni Vatan taqdiri haqida o'ylashga, millat manfaatini himoya qilishga undaydi.¹

Shuningdek, yozuvchi o'zbek xalqining XIX asr oxiri va XX asr boshlaridagi ijtimoiy-siyosiy ahvolini tasvirlar ekan, millat o'z taqdirini o'zi belgilashi kerakligi fikrini ilgari suradi. Bu g'oya bugungi kunda ham dolzarb bo'lib, yoshlarni milliy mustaqillik va o'zligini anglashga yo'naltiradi.

Milliy g'urur va an'analarni e'zozlash

Qodiriy o'z asarlarida milliy g'ururni shakllantirish va an'analarni saqlab qolish muhimligini ko'rsatadi. "O'tkan kunlar" va "Mehrobdan chayon" romanlarida qadimiy o'zbek urf-odatlar, oilaviy qadriyatlar va milliy kiyimlar batafsil tasvirlangan. Yozuvchi milliy merosga hurmat bilan yondashib, o'zbek xalqining madaniyati va an'alarini kelajak avlodga yetkazish g'oyasini ilgari suradi.²

Bu borada Otabek va Kumush obrazlari e'tiborga loyiq. Ular sharqona tarbiya olgan, oilaviy qadriyatlarga hurmat bilan qaraydigan shaxslar sifatida gavdalanadi. Aynan ularning o'z an'analari va qadriyatlariga sodiqligi roman syujetining asosiy qismini tashkil etadi. Abdulla Qodiriy asarlarida milliy ongni shakllantirish yo'lidagi eng katta to'siqlardan biri bu johillik va yot g'oyalarning ta'siridir. "Mehrobdan chayon" romanida xalqning diniy mutaassiblik, adolatsizlik va poraxo'rlik tufayli qanchalik azob chekayotgani tasvirlanadi. Raufbek kabi salbiy qahramonlar jamiyatni ich-ichidan yemiruvchi kuchlar sifatida berilgan bo'lsa, Munis kabi qahramonlar esa millatning ma'rifat sari intilishi zarurligini anglatadi.

Bu orqali yozuvchi yosh avlodni mustaqil fikrlashga, xalqning haq-huquqlari haqida chuqur o'ylashga va millat manfaatlarini himoya qilishga undaydi. Uning

¹ Qodiriy, A. O'tkan kunlar. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 2019;

² Qodiriy, A. Mehrobdan chayon. Toshkent: O'zbekiston, 2020;

asarlarida tarixiy voqealarga asoslangan holda, o'zbek xalqining mustamlakachilik davridagi ahvoli ham tasvirlanadi. Bu esa bugungi kunda milliy ongni shakllantirish va mustaqillikni qadrlash borasida muhim saboq bo'lib xizmat qiladi.

Jamiyat va adolat tushunchasi

Abdulla Qodiriy o'z asarlarida jamiyatning turli muammolarini yoritish bilan birga, adolat masalasiga ham alohida e'tibor qaratadi. U o'z davridagi ijtimoiy tartibsizliklar, adolatsizlik va korrupsiya kabi salbiy hodisalarni qattiq tanqid qiladi. Ayniqsa, "O'tkan kunlar" va "Mehrobdan chayon" romanlarida jamiyatdagi tengsizlik, poraxo'rlik va inson huquqlari toptalishi kabi muammolar teran yoritilgan. Yozuvchi bu muammolarni faqat tasvirlab qolmay, balki ularga yechim sifatida adolat, haqiqat va insoniylikni ilgari suradi. Qodiriy o'z asarlarida jamiyatda mavjud bo'lgan adolatsizlikni hayotiy misollar orqali yoritadi. "O'tkan kunlar" romanida adolatsizlikning ikki ko'rinishi tasvirlangan:

Ijtimoiy adolatsizlik – Bunday adolatsizlik qahramonlarning taqdiriga ta'sir qiladi. Otabek va Kumushning sevgisi jamiyatdagi qoidalar tufayli murakkab sinovlarga duch keladi. Ularning baxtsiz taqdiri o'quvchini jamiyatdagi noto'g'ri urf-odatlar haqida o'ylashga undaydi.³

Hokimiyatdagi adolatsizlik – Roman qahramonlaridan biri – Qutidor shaxsiy manfaatlarini jamiyat manfaatlaridan ustun qo'yadi. U Kumushning taqdiri bilan o'ynab, uni boshqa kishiga majburan turmushga berishga harakat qiladi. Bu esa jamiyatdagi shaxsiy manfaatlar, poraxo'rlik va adolatsizlikning natijasi sifatida ko'rsatiladi.

Shuningdek, romanda mahalliy hokimiyat vakillarining adolatsizligi, ularning o'z manfaatini himoya qilishi, odil sud tizimining yo'qligi ham keskin tanqid qilingan. Yozuvchi bu orqali haqiqat va adolat uchun kurashish lozimligini anglatadi.

Xulosa

Abdulla Qodiriyning ijodi milliy ong va vatanparvarlikni shakllantirish, adolat va jamiyatdagi haqiqatni anglash uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Uning asarlari orqali o'quvchi tarixiy xatolardan saboq olib, adolat va halollik yo'lida

³ Rasulov, A. Abdulla Qodiriy hayoti va ijodi. Toshkent: Fan, 2015;

harakat qilish lozimligini anglaydi. Qodiriy o'z qahramonlari misolida jamiyatdagi adolatsizlik, poraxo'rlik va nohaqlikning zararli oqibatlarini ko'rsatib, insonlarni haq-huquqini himoya qilishga undaydi. Shu sababli, uning asarlari bugungi kunda ham dolzarbligini yo'qotmagan bo'lib, yosh avlod uchun milliy g'urur va vatanparvarlik ruhini tarbiyalaydigan bebaho manba hisoblanadi.

FOYDALINILGAN ADABIYOTLAR

1. Sulaymon Amirqulovich Xaydarov. (2024). O'quvchilarni tarbiyashda ijtimoiy fanlarni o'qitishni didaktik imkoniyatlari. SCIENCE AND EDUCATION SCIENTIFIC JOURNAL. 5.1.B.271-275.
2. Хайдаров, С. (2023). Педагогик faoliyatda o'qituvchi o'zida kompetentlik sifatlarini shakillantirishi. Цифровизация современного образования: проблема и решение, 1(1), 64–67.
3. Хайдаров, С. А. (2023). ТАРИХ ДАРСЛАРИДА САНЪАТ АСАРЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ УСУЛЛАРИ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3(1/2), 92-96.
4. Хайдаров С. (2024). Spiritual influence on child education in families. Web of Teachers: Inderscience Research. 2 (11). 203-205.
5. Хайдаров С. (2025). Oilalarda farzand tarbiyasiga ruhiy ta'sir etkazish. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.
6. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. Modern Education and Development. 3 (17). 28-33.
7. Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 2(1). 91-94.
8. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hissini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. Til va adabiyot.uz. 2.11-12;